

7. Tantervi segédlet a földrajzi érettségi vizsgára történő felkészítéshez

A segédlet összeállításával az volt a célunk, hogy megkönnyítsük a tanulók érettségi vizsgára történő felkészítését. Ezt azért tartjuk fontosnak, mert a tanterv szerint a földrajz oktatása a 10. évfolyam végén befejeződik. Tehát az érettségi vizsga előtti időszakban nincs lehetőség a felkészítésre tanórai keretben, a kétévi kihagyás pedig szinte lehetetlenné tenné az eredményes vizsgát.

A segédletben **az érettségit előkészítő foglalkozások** két változatának tematikáját adjuk közre: a középszintű vizsgára történő felkészülés esetében két évfolyamon heti 1-1 órás, az emelt szintű esetében két évfolyamon heti 2-2 órás kurzusét. A tematika felépítésére tett javaslat az intézmény helyi igényeinek megfelelően módosítható. Javasoljuk, hogy amennyiben a vizsgára jelentkezők száma és a helyi lehetőségek megengedik, az egyes iskolák a heti 2-2 órában tervezett változatot szervezzék meg a 11-12. évfolyamon. Erre lehetőséget ad a vizsgára történő felkészülést szabályozó kormányrendelet is. A bővebb időkeret hatékonyabban biztosítja a tantárgy sajátos tartalmi és a képességfejlesztési követelményeinek teljesítését.

A segédletben az egyes témák mellett kiemeltük azokat a tevékenységeket, amelyek a leghatékonyabban segíthetik a képességfejlesztést. Ezek természetesen csak javaslatok, amelyekből a szaktanárok válogathatnak, és igényeik szerint kiegészíthetik azokat.

7.1. Tantervi segédlet a középszintű érettségi vizsgákra való felkészítéshez

7.1.1. Ajánlott fő képességfejlesztési területek

A vizsga sikeres teljesítéséhez a következő földrajzi kompetenciák kialakítását és elmélyítését tartjuk szükségesnek:

- földrajzi-környezeti tartalmú információhordozók használata, a különböző céloknak megfelelő információk kiválasztása és feldolgozása, értelmezése;
- az ismeretanyag alapvető összefüggéseinek felismerése és bemutatása konkrét példákon keresztül;
- földrajzi-környezeti ismeretek alkalmazása a mindennapokban tapasztalható természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti jelenségek, folyamatok magyarázatában, értelmezésében;
- különböző fajtájú térképeken közölt információk olvasása, értelmezése;
- kontúrtérképes feladatok megoldása;
- egyszerű gyakorlati és alapvető számítási feladatok elvégzése, az eredmények értelmezése;
- földrajzi-környezeti tartalmú információkkal kapcsolatos egyszerű vázlatrajzok és térképvázlatok készítése, folyamatábrák, keresztmetszeti rajzok elemzése;
- szövegalkotás és szövegértés földrajzi tartalmú témákhoz kapcsolódóan;
- földrajzi-környezeti szemlélet és gondolkodásmód alkalmazása feladatmegoldások, szóbeli és írásbeli témakifejtések során.

7.1.2. Felhasználható időkeret

A **11-12. évfolyamon** egyaránt **heti 1-1 óra** időkeret áll rendelkezésre, tehát összesen 74 óra. Ez természetesen egy évfolyamra is összevonható. Ebben az esetben heti 2 órában használható fel.

7.1.3. Tematika

Óra sorsz.	Téma	Kiemelt tevékenységek a képességfejlesztés érdekében
------------	------	--

11. évfolyam

1.	Térképhasználati gyakorlatok. A légi- és az űrfelvételek felhasználásának lehetőségei.	<ul style="list-style-type: none"> Térképolvasási feladatok gyakorlása (a felkészülés során az egyes témakörökhöz folyamatosan kapcsolhatók); Légi- és űrfelvételek azonosítása térképvázlattal, térképpel, térképi információkkal; Példák gyűjtése a műholdfelvételek gyakorlati hasznosításával kapcsolatban; Egyszerű számolási, mérési és helymeghatározási feladatok végzése.
2.	A Nap és kísérőinek jellemzése.	<ul style="list-style-type: none"> Adatok, adatsorok összevetése, elemzése a bolygótípusok összehasonlításához, a hasonlóságok és a különbségek megállapításához; A Nap- és Holdfogyatkozások bemutatása megfigyelési tapasztalatok és ábrák alapján; Az Internet és a CD-ROM-ok információforrásként való felhasználása. A témakörhöz kapcsolódó friss hírek, információk értelmezése.
3.	A Föld és mozgásai.	<ul style="list-style-type: none"> A látszólagos és a valós mozgás értelmezése, összevetése a tapasztalatokkal; A keringéssel és a forgással kapcsolatos ábrák elemzése, azokból összefüggések és következtetések levonása; A keringés és a forgás folyamatának, nevezetes időpontjainak és helyzeteinek modellezése; Egyszerű helyi- és zónaidő számítási feladatok gyakorlása.
4.	A földtörténet fő eseményei és az azok által létrejött képződmények.	<ul style="list-style-type: none"> A földtörténet és a történelmi események időtartambeli különbségeinek érzékeltetése; Eligazodás a földtörténet nagy időegységeiben (idő, időszak, kor) földtörténeti táblázat, eseményeiben folyamatábrák felhasználásával; A földtörténeti folyamatok időrendbe állítása példák alapján; Példák gyűjtése térkép segítségével az egyes idők és időszakok különböző képződményeire.
5.	A Föld és a kőzetburok szerkezete. A kőzetlemezek.	<ul style="list-style-type: none"> Egyszerű vázlatrajz készítése a Föld és a kőzetburok szerkezetéről; A Föld belső fizikai jellemzőinek bemutatása adatsorok segítségével; A gyakorlati példák felsorolása a geotermikus gradiens gazdasági jelentőségével kapcsolatban; A nagy kőzetlemezek megnevezése és csoportosítása térkép segítségével.
6.	A kőzetlemez-mozgások okai, típusai,	<ul style="list-style-type: none"> Egyszerű vázlatrajzok készítése a lemezmozgások típusairól. A témához kapcsolódó ábrák értelmezése;

	következményei.	<ul style="list-style-type: none"> • A lemezmozgások típusainak és következményeinek összehasonlítása.
7.	A vulkánosság és a földrengések.	<ul style="list-style-type: none"> • A kőzetlemez-mozgások, a vulkánosság és a földrengés összefüggéseink bemutatása folyamatábrák segítségével; • A vulkán-típusok jellemzése, előfordulásuk leolvasása a térképről; • Példák felsorolása a vulkánosság, a vulkáni utóműködés jelentőségével, gazdasági hasznosításával kapcsolatban; • A témához kapcsolódó aktuális hírek értelmezése.
8.	A hegységképződés.	<ul style="list-style-type: none"> • Képi információk (videofilm) felhasználása a hegységképződés folyamatával kapcsolatban; • A kőzetlemez-mozgás típusok és a hegységképződés kapcsolatának bemutatása konkrét példákon; • A gyűrt- és a röghegységek formakincsének összehasonlítása képek, ábrák, modellek és leírások alapján; • A hegységek csoportosítása szerkezetük, magasságuk és formakincsük szerint; • A témához kapcsolódó kontúr (körvonalas) térképes feladatok megoldása a követelményben felsorolt névanyag felhasználásával.
9.	Az ásványok és a kőzetek.	<ul style="list-style-type: none"> • Az ásványok és a kőzetek felismerése, jellemzése, csoportosítása; • Egyszerű kőzetvizsgálatok; • Az ásványok és a kőzetek előfordulásának és felhasználásának bemutatása példák alapján.
10.	A Föld nagyszerkezeti egységei.	<ul style="list-style-type: none"> • A nagyszerkezeti egységek felismerése tematikus térképeken, elhelyezésük körvonalas térképen; • A nagyszerkezeti egységek típusainak és formáinak felismerése, valamint jellemzése képek, ábrák alapján; • A névanyagban szereplő példák csoportosítása a nagyszerkezeti egységekhez való tartozásuk szerint; • Az egyes nagyszerkezeti egységek gazdasági jelentőségének bemutatása.
11.	A Földfelszín formálódása.	<ul style="list-style-type: none"> • A felszínformák felismerése képeken, ábrákon, modelleken; • Példák bemutatása a felszínformákra a kontinensek és hazánk területéről térképek, térképvázlatok felhasználásával; • Felszínformák modellezése terepasztalon; • Tájéleírás készítése különböző felszínformájú tájakról képi információk alapján.
12.	A légkör anyaga, szerkezete és felmelegedése.	<ul style="list-style-type: none"> • A légkör anyagi összetételét és annak változását bemutató adatsorok összehasonlító elemzése; • A légkör szerkezeti felépítését bemutató ábra elemzése; • Vázlatrajz készítése a levegő felmelegedéséről, az azt módosító tényezőkről és az üvegházhatásról; • A levegőszennyezés és következményeinek bemutatása szemelvények, cikkek, híryanagok segítségével; • Középhőmérséklet és hőingadozás számítási feladatok; • Hőmérsékleti adatok grafikus ábrázolása;

		<ul style="list-style-type: none"> Hőmérsékleti és levegőszennyezettségi térképek összehasonlító elemzése.
13.	A légnyomás, a szél és a csapadék.	<ul style="list-style-type: none"> A hőmérséklet, a légnyomás és a szél összefüggéseinek bizonyítása; A ciklon és az anticiklon, valamint a hideg- és a melegfront kialakulásának rajzos magyarázata, az időjárás alakításában betöltött szerepük bemutatása; A felhő- és a csapadékképződés folyamatának bemutatása ábrák segítségével; Légnyomás- és csapadékatatok grafikus ábrázolása; Légnyomás-, szél- és csapadéktérképek összehasonlító elemzése; A szél által kialakított felszínformák felismerése képeken, ábrákon.
14.	Az általános légkörzés. A szélrendszerek.	<ul style="list-style-type: none"> Az általános légkörzés rendszerének bemutatása egyszerű ábrán; Az állandó szélrendszerek jellemzőinek összehasonlítása; A mérsékelt és a forró övezeti monszunszél kialakulásának és következményének magyarázata ábra alapján.
15.	Az időjárás és az éghajlat.	<ul style="list-style-type: none"> Időjárás-jelentés értelmezése; Időjárási térkép elemzése; Légköri képződmények felismerése időjárási térképeken és műholdfelvételeken; Az időjárás-jelentés és az időjárás előrejelzés gazdasági jelentőségének bizonyítása; Éghajlati diagram szerkesztése adatok alapján; Éghajlattal kapcsolatos tematikus térképek összehasonlítása
16.	A világtenger jellemzői, hasznosítása.	<ul style="list-style-type: none"> A sótartalom változásának bemutatása a párolgással, a csapadékkal, a hozzáfolyással összefüggésben; A tengeráramlási rendszerek kialakulásának magyarázata térképvázlat segítségével; A tengeráramlások éghajlat-módosító hatásának bizonyítása tematikus térképek és éghajlati diagramok alapján; A tengerjárás kialakulásának magyarázata folyamatábra segítségével; Példák gyűjtése a tengerjárás természeti és társadalmi-gazdasági következményeire; A tenger által kialakított felszínformák felismerése képeken, ábrákon; A világtenger gazdasági hasznosításának lehetőségei példák alapján.
17.	A felszíni vizek.	<ul style="list-style-type: none"> A tóképződés típusaink bemutatása konkrét példákon; A folyó munkavégző képességének bemutatása a földrajzi fekvéssel, a domborzattal és az éghajlattal való összefüggésben példák, ábrák segítségével; Egyszerű vízhozam-számítási feladatok megoldása; A folyók által kialakított felszínformák felismerése képeken, ábrákon, modelleken; A felszíni vizek gazdasági hasznosításának lehetőségei

		<p>példák alapján;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kontúrtérképes feladatok megoldása a névanyag felhasználásával.
18.	A felszín alatti vizek.	<ul style="list-style-type: none"> • A felszín alatti vizek különböző szempontú rendszerezése és jellemzése; • Karsztformák felismerése és megnevezése képeken, ábrákon, egyszerű metszetrajzon; • A felszín alatti vizek hasznosítási lehetőségeinek bemutatása konkrét példákon.
19.	A komplex vízgazdálkodás. A vízvédelem.	<ul style="list-style-type: none"> • Szemelvények, aktuális hírek és adatok értelmezése a témához kapcsolódóan; • Az árvíz- és a belvízvédelem feladatainak bemutatása hazai példákon; • Az emberi tevékenység hatásának bemutatása a felszíni és felszín alatti vizek minőségére; • A vízvédelem és a vízzel való takarékoság szükségességének bizonyítása szemelvények, adatok alapján; • Vita a vízerőművek építésének előnyeiről és hátrányairól.
20.	A talaj.	<ul style="list-style-type: none"> • A talajtípusok területi elterjedésének bemutatása tematikus térkép alapján; • A főbb talajtípusok felismerése talajszelvényekről készült képek alapján; • A talaj gazdasági jelentőségének bizonyítása; • A talajpusztulás előidézőinek és a talajvédelem módjainak bemutatása konkrét példákon.
21.	A szoláris és a valós éghajlati övezetek. A vízszintes földrajzi övezetesség.	<ul style="list-style-type: none"> • A szoláris éghajlati övezetek bemutatása magyarázó ábrán; • A szoláris és a valós éghajlati övezetek elhelyezkedésének összevetése a módosító tényezők bemutatásával; • A vízszintes földrajzi övezetesség rendszerének, elemei egymásra épülésének értelmezése tematikus térkép vagy ábra alapján.
22.	A forró övezet földrajzi jellemzése.	<ul style="list-style-type: none"> • Éghajlati diagramok felismerése, összehasonlító elemzése; • A forró övezetben érvényesülő földrajzi-környezeti törvényszerűségek bemutatása; • Az övezet, az övek/vidék jellemzőinek felismerése, bizonyítása tematikus térképek, képek, szemelvények alapján; • Tájéleírás készítése a forró övezet tipikus tájairól; • A forró övezetben jellemző életmódok bemutatása; • A forró övezeti gazdálkodás jellegzetes módjainak és termékeinek bemutatása; • Kiselőadás az övezet környezeti problémáiról és azok megoldási lehetőségeiről.
23.	A mérsékelt övezet földrajzi jellemzése.	<ul style="list-style-type: none"> • Éghajlati diagramok felismerése, összehasonlító elemzése; • A mérsékelt övezetben érvényesülő földrajzi-környezeti törvényszerűségek bemutatása; • Az övezet, az övek/területek jellemzőinek felismerése, bemutatása tematikus térképek, képek, szemelvények alapján;

		<ul style="list-style-type: none"> • Tájéleírás készítése a mérsékelt övezet tipikus tájairól; • A mérsékelt övezetben jellemző életmódok bemutatása; • A gazdálkodás jellegzetes módjainak bemutatása, terméklista összeállítása; • Kiselőadás az övezet környezeti problémáiról és azok megoldási lehetőségeiről.
24.	A hideg övezet földrajzi jellemzése.	<ul style="list-style-type: none"> • Éghajlati diagramok felismerése, összehasonlító elemzése; • A hideg övezetben érvényesülő földrajzi-környezeti törvényszerűségek bemutatása; • Az övezet és az övek jellegzetességeinek felismerése és bizonyítása tematikus térképek, képek, szemelvények alapján; • Tájéleírás készítése a hideg övezet tipikus tájairól; • A hideg övezetben jellemző életmódok bemutatása; • A hideg övezeti gazdálkodás jellegzetes módjainak és termékeinek bemutatása; • Kiselőadás az övezet környezeti problémáiról és azok megoldási lehetőségeiről.
25.	A vízszintes és a függőleges övezetesség kapcsolata.	<ul style="list-style-type: none"> • A vízszintes és a függőleges övezetesség rendszerének összehasonlítása; • A forró és a mérsékelt övezet függőleges övezetességének összevetése keresztmetszeti ábrák segítségével.
26.	A népesség számbeli alakulása, összetétele, területi eloszlása.	<ul style="list-style-type: none"> • Demográfiai folyamatokat bemutató ábrák, diagramok és adatsorok elemzése; • Népességgel kapcsolatos tematikus térképek (pl. népsűrűség, emberfajták) összevetése; • A népsűrűséggel és a természetes szaporodással kapcsolatos számítási feladatok megoldása; • Szemelvények, cikkek elemzése a népességszámmal és a népesség-összetétellel kapcsolatban.
27.	A települések típusai. A tanyák és a falvak.	<ul style="list-style-type: none"> • A települések csoportosítása különböző szempontok szerint; • A településtípusok szerepének átértékelődésével kapcsolatos adatok, szemelvények elemzése; • A falvak összehasonlítása; • Példák gyűjtése eltérő szerepkörű falvakra; • Kiselőadás, vita a tanyák átalakuló szerepéről.
28.	A városok és fejlődésük.	<ul style="list-style-type: none"> • A várostípusok és a városszerkezet jellemzőinek felismerése ábrákon, képeken, leírásokban, térképvázlatokon; • A városodás és a városiasodás folyamatának összehasonlítása; • A város és vonzáskörzete kapcsolatának bemutatása példákon. Példák gyűjtése eltérő szerepkörű városokra; • Vita a nagyvárosi élet előnyeiről és hátrányairól; • Település tervezése, modellezése.
29.	A világgazdaság jellemzői, szerkezete. A gazdasági fejlettség területi különbségei.	<ul style="list-style-type: none"> • A gazdaság ágazati felépítését bemutató vázlat készítése; • A gazdasági fejlettség területi különbségeinek bemutatása adatsorok, tematikus térképek elemzésével; • Fejlett és kevésbé fejlett térségek, országok megnevezése; • Aktualitások gyűjtése a témához kapcsolódóan.

30.	A világgazdaság működése. A globalizáció. A multinacionális vállalatok.	<ul style="list-style-type: none"> • Vázlat készítése a világgazdaság fő összetevőinek és működésének bemutatására; • A multinacionális vállalatok működésének bemutatása vállalatok példáján; • A globalizáció jellegzetességeinek és következményeinek bemutatása konkrét példákon; • Vita a globalizáció előnyeiről és hátrányairól; • Aktualitások gyűjtése a témához kapcsolódóan.
31.	A világkereskedelem fő irányai, áruszerkezete, a benne résztvevő főbb országok.	<ul style="list-style-type: none"> • A világkereskedelem fő irányainak, árucsoportjainak és országainak bemutatása adatok, adatsorok, tematikus térképek elemzésével; • Az áruszerkezet átalakulásának bizonyítása adatok alapján; • A világkereskedelem jellegzetességeinek bemutatása; • Aktualitások gyűjtése a témához kapcsolódóan.
32.	A világ élelmiszergazdasága. A mezőgazdaság termelési típusai.	<ul style="list-style-type: none"> • Az élelmiszertermelés övenként, területenként eltérő lehetőségeinek, a mezőgazdasági termelés módjainak összehasonlítása; • Az élelmiszergazdasággal kapcsolatos tematikus térképek olvasása, adatsorok értelmezése, az ábrázolt összefüggések feltárása; • Kiselőadás a táplálkozási szokásokról a vallás, a társadalmi hagyományok és az életmód szerepe alapján; • Példák gyűjtése az élelmiszergazdaság okozta környezeti problémákra.
33.	A világ energiagazdasága.	<ul style="list-style-type: none"> • Az energiagazdasággal kapcsolatos tematikus térképek olvasása, adatsorok értelmezése, az ábrázolt összefüggések feltárása; • Példák gyűjtése az energiagazdaság okozta környezeti problémákra; • Vita a környezetkímélő energiatermelés és felhasználás lehetőségeiről.
34.	A világ iparának átalakulása.	<ul style="list-style-type: none"> • Az ipar szerepének és jelentőségének bemutatása adatsorok, diagramok alapján; • Az ipartelepítő tényezők csoportosítása, szerepük történeti változásának bemutatása iparágak és iparvidékek példáján; • Különböző ipari körzetek megnevezése és jellemzése térkép segítségével; • Kiselőadás az ipar környezetet károsító hatásairól.
35.	A harmadik és a negyedik szektor szerepe a társadalmi-gazdasági életben.	<ul style="list-style-type: none"> • A harmadik és a negyedik szektor szerepének, jelentőségének bemutatása adatsorok, diagramok, szemelvények alapján; • Tematikus térképek elemzése a közlekedés és áruszállítás területi jellegzetességeiről; • A hírközlés fontosságának igazolása példákkal napjaink társadalmi-gazdasági életében.
36.	A működőtőke és a pénz világa.	<ul style="list-style-type: none"> • Az inflációt csökkentő és növelő tényezők bemutatása példákkal; • Adatsorok, aktuális szemelvények elemzése a témához kapcsolódóan.
		<ul style="list-style-type: none"> • Különböző feladatok megoldása az átismételt témákkal

37.	Az általános földrajzi ismeretek összefoglalása.	<p>kapcsolatban: szöveg-, adat- és ábraértelmezés, rövid, önálló véleményalkotás egy-egy társadalmi-gazdasági és környezeti problémával kapcsolatban;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Diagram és egyszerű tematikus térkép készítése adatok alapján; • Földrajzi-környezeti folyamatok és jelenségek felismerése képeken, filmekben.
-----	--	---

12. évfolyam

1.	A világgazdasági pólusok és a peremhelyzetben lévő országok.	<ul style="list-style-type: none"> • A pólusok világgazdasági szerepének bemutatása adatsorok és diagramok segítségével; • A centrum- és periféria-országok jellemzőinek összehasonlítása adatsorok, szemelvények, tematikus térképek alapján; • A világgazdaság vezető és peremhelyzetben lévő országainak leolvasása térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
2.	Az egyedi szerepkörű országok, országcsoportok és jelentőségük a világgazdaságban.	<ul style="list-style-type: none"> • A társadalmi-gazdasági sajátosságok bemutatása adatsorok, képek, szemelvények segítségével; • Önálló gyűjtőmunka az egyedi szerepkörök típusaira és jellemzőik bemutatására.
3.	A Kárpát-medence természet- és társadalomföldrajzi jellemzői.	<ul style="list-style-type: none"> • Földrajzi helyzet- és helymeghatározás földgömbön és különböző méretarányú térképeken; • Domborzati és tematikus térképek (pl. nemzetiségi összetétel, magyarok a világban, gazdasági fejlettség) elemzése; • Adatsorok (nemzetiségi összetétel, gazdasági fejlettség) elemzése.
4.	Magyarország földtani adottságai és domborzata.	<ul style="list-style-type: none"> • Földtörténeti folyamatokat bemutató ábrák elemzése; • Tényleolvasás kortáblázatból; • Földtörténeti képződmények térképi elhelyezése; • Kőzetek vagy fényképük rendszerezése előfordulásuk és hasznosításuk szerint; • Hazánk domborzati topográfiai fogalmainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
5.	Magyarország éghajlata, vízrajza, élővilága, talajai.	<ul style="list-style-type: none"> • Éghajlati diagram elemzése; • Éghajlati tematikus térképek olvasása, tartalmuk közötti kapcsolatok magyarázata, kifejtése; • Hazánk éghajlatának jellemzése megadott szempontok alapján; • Tények leolvasása vízrajzi, talaj- és növényzeti térképről; • Aktuális tények gyűjtése tömegkommunikációs forrásokból, azok magyarázata.
6.	Magyarország népesség- és településföldrajzi jellemzői.	<ul style="list-style-type: none"> • Adatsorok, diagramok leolvasása és értelmezése (pl. népességszám, természetes szaporodás, korfa); • Információszerzés képek, ábrák és tematikus térképek alapján.
		<ul style="list-style-type: none"> • Az iparral kapcsolatos tematikus térképek elemzése;

7-8.	Az ipar szerepe a magyar nemzetgazdaságban. Szerkezetének és területi elhelyezkedésének változása, főbb termékei és telephelyei.	<ul style="list-style-type: none"> • Tények leolvasása ábrákról és adatsorokból, majd a közöttük lévő összefüggések megállapítása; • A magyar gazdaság Európában és a világban elfoglalt helyének bemutatása gazdasági mutatók összehasonlítása alapján; • Az egyes iparágakkal kapcsolatos magyar terméklisták összeállítása.
9.	A természeti adottságok szerepe hazánk mezőgazdaságában, a főbb termények előállításának területei.	<ul style="list-style-type: none"> • Tematikus térképek (pl. domborzati, éghajlati és talajadottságok, termőhelyek, történelmi borvidékek) összehasonlító elemzése; • Mezőgazdasági és élelmiszeripari hungarikumok listájának összeállítása.
10.	Magyarország közlekedése és külkereskedelme. Az idegenforgalom fő körzetei.	<ul style="list-style-type: none"> • Tények leolvasása tematikus térképekről, diagramokról és adatsorokból a külkereskedelem áruszerkezetével kapcsolatban; • Összefüggések megállapítása tematikus térképek összevetésével (pl. a külkereskedelmünk irányáról, az idegenforgalmi körzetekről); • Idegenforgalmi körzetek elhelyezése kontúrtérképen.
11.	Az Alföld természeti és társadalmi-gazdasági képe.	<ul style="list-style-type: none"> • Az Alföld fekvésének, tájainak, földrajzi jellemzőinek leolvasása domborzati és tematikus térképekről; • Az egyes alföldi tájtípusok földrajzi jellemzőinek összehasonlítása.
12.	A Kisalföld, a Nyugati-peremvidék, a Dunántúli-domb- és hegyvidék jellemző természetföldrajzi és társadalmi-gazdasági képe.	<ul style="list-style-type: none"> • A Kisalföld, a Nyugati-peremvidék, a Dunántúli-domb- és hegyvidék fekvésének, tájainak, természet- és társadalomföldrajzi jellemzőinek leolvasása domborzati és tematikus térképekről. Logikai térképolvasás.
13.	A Dunántúli-középhegyvidék és az Északi-középhegység természetföldrajzi és társadalmi-gazdasági jellemzői.	<ul style="list-style-type: none"> • A hegységek tagjainak csoportosítása tematikus térképekről leolvasott információk (pl. kőzetanyag, szerkezet, ásványkincs) alapján; • A két középhegység természeti erőforrásainak és gazdasági életének összehasonlítása térképi információk alapján.
14.	Magyarország nagyrégióinak jellegzetességei.	<ul style="list-style-type: none"> • A régiók elkülönítése kontúrtérképen; • A nagyrégiók földrajzi jellemzőinek és szerepének összehasonlítása adatsorokból (mutatók) szerzett információk alapján; • A Budapest településszerkezetét bemutató ábra elemzése; • Képfelismerés a nagyrégiók és a főváros földrajzi jellegzetességeiről.
15.	Hazánk környezeti állapota.	<ul style="list-style-type: none"> • Környezeti állapot értékelése tematikus térképekről, légi- és űrfelvételekről, egyéb képekről, adatsorokból szerzett információk alapján; • A nemzeti parkok, világörökségi területek felismerése térképen, megnevezése kontúrtérképen; • A témához kapcsolódó információszerzés CD-ROM-okról, Internetről;

		<ul style="list-style-type: none"> • A nagyvárosokban jellemző környezeti ártalmak összegyűjtése forráselemzés alapján; • Adat- és tényanyaggyűjtés a környezet védelmében tett magyarországi intézkedésekről.
16.	Európa általános természetföldrajzi képe.	<ul style="list-style-type: none"> • A geológiai szerkezet és az ásványkincs-előfordulások közötti összefüggések bemutatása tematikus térképek összehasonlításával; • Éghajlatok felismerése diagramok alapján, különbségeik leolvasása és jellemzésük; • Európa domborzati és vízrajzi topográfiai fogalmainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
17.	Európa általános társadalomföldrajzi képe.	<ul style="list-style-type: none"> • Az európai gazdasági kapcsolatok értelmezése tematikus térképelemzés alapján; • Európa országainak, fővárosainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
18.	Az Európai Unió földrajzi vonatkozásai.	<ul style="list-style-type: none"> • Ábraelemzés az integrációs folyamat bemutatása érdekében; • Statisztikai adatok értelmezése az unióval kapcsolatban; • Területi fejlettségbeli különbségek leolvasása tematikus térképekről; • Az unió működésének bemutatása CD-ROM információtartalma alapján.
19.	Észak-Európa és országainak természetföldrajzi és társadalmi-gazdasági jellemzői.	<ul style="list-style-type: none"> • Az ipar és a mezőgazdaság területi elhelyezkedésének bemutatása tematikus térképek elemzése alapján; • Képfelismerés (Észak-Európa földrajzi jellegzetességei); • Észak-Európa gazdasági központjainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
20.	Az Egyesült Királyság és Franciaország földrajzi jellemzése.	<ul style="list-style-type: none"> • Nyugat-Európa gazdasági központjainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe; • A hagyományos iparvidékek telepítő tényezőivel kapcsolatos ábrák elemzése; • Forráselemzés az egyesült királyságbeli ipar területi átrendeződéséről; • Adatsor elemzés (Franciaország szerepe az EU élelmiszertermelésében).
21.	Dél-Európa mediterrán tájainak és országainak fő vonásai (Olaszország, Szerbia és Montenegró, Horvátország).	<ul style="list-style-type: none"> • Tények összegyűjtése Dél-Európa gazdasági megosztottságával kapcsolatban, és a tényekből érvek megfogalmazása állítások alátámasztására; • Terméklisták összeállítása (a mediterrán mezőgazdaság terményei); • Dél-Európa gazdasági és idegenforgalmi központjainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
22.	Közép-Európa és országainak természetföldrajzi és társadalmi-gazdasági jellemzői.	<ul style="list-style-type: none"> • Tematikus térképek összehasonlító elemzése (különböző természeti környezet, eltérő gazdasági-társadalmi következmények).
23.	Németország földrajzi képe.	<ul style="list-style-type: none"> • Esettanulmány a Ruhr-vidék gazdasági és környezeti átalakulásáról; • Németország gazdasági központjainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.

24.	Ausztria, Szlovákia, Románia eltérő és közös földrajzi vonásai.	<ul style="list-style-type: none"> • Ábraelemzés (a magashegységi környezet szerepe a gazdasági életben); • Az országok gazdasági teljesítményeinek összehasonlítása diagramok, adatsorok elemzésével; • Az országok gazdasági központjainak, magyar vonatkozású városainak leolvasása a térképről, bejelölésük a kontúrtérképbe.
25.	Kelet-Európa és országainak természet- és társadalomföldrajzi jellemzői.	<ul style="list-style-type: none"> • Tematikus térképek összehasonlító elemzése az oroszországi iparvidékek földrajzi jellemzőiről; • Az ipari és a mezőgazdasági termelésre vonatkozó adatsorok összehasonlítása; • Rendszerező ábra elemzése (pl. a Donyec-medence gazdaságának földrajzi összefüggései); • A kelet-európai országok gazdasági központjainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
26.	Ázsia általános földrajzi jellemzői.	<ul style="list-style-type: none"> • Ázsia geológiai szerkezetének és az ásványkincs-előfordulások kapcsolatának bemutatása földtani térkép elemzésével; • A földrajzi övezetesség bemutatása tematikus térkép elemzésével; • Ábraelemzés Ázsia tipikus tájainak bemutatására; • A népességrobbanás bemutatása statisztikai adatok segítségével, népességszám-prognózisok elemzése; • Ázsia domborzati, vízrajzi topográfiai fogalmainak, gazdasági központjainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
27.	Kína földrajzi jellemzése.	<ul style="list-style-type: none"> • Az ország világgazdasági jelentőségének bemutatása adatok, diagramok és szöveges források alapján; • Kína különböző országrészei földrajzi jellemzőinek összehasonlítása tematikus térképek, képek és ábrák alapján; • Kína gazdasági központjainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
28.	Japán földrajzi jellemzői.	<ul style="list-style-type: none"> • A japán társadalmi-gazdasági fejlődés sajátos vonásainak bemutatása szemelvény-feldolgozás alapján; • Tények gyűjtése állítások bizonyítására (a japán gazdaság szerepe a világ gazdaságában és kereskedelmében); • Japán gazdasági központjainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
29.	India földrajzi jellemzése.	<ul style="list-style-type: none"> • Adatsorok elemzése (népesedési folyamat és élelmezési gondok); • Képfelismerés India földrajzi jellemzőivel kapcsolatban; • India gazdasági központjainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
30.	Délkelet-Ázsia iparosodott és iparosodó országai.	<ul style="list-style-type: none"> • A térség sajátos gazdasági fejlődésének bemutatása esetleírások, vázlatok alapján; • Diagramok elemzése (a térség szerepe a világgazdaságban).

31.	Nyugat-Ázsia és az arab világ társadalmi-gazdasági jellemzői.	<ul style="list-style-type: none"> • A kőolajgazdaság világgazdasági jelentőségének bemutatása adatok és diagramok alapján; • Esetelemzések (a kőolaj szerepének bemutatása a térség országainak gazdaságában és társadalmi életében); • Nyugat-Ázsia domborzati, vízrajzi topográfiai fogalmainak, gazdasági központjainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
32.	Afrika tipikus tájainak földrajzi és gazdasági jellemzői.	<ul style="list-style-type: none"> • Afrika természeti erőforrásainak értékelése tematikus térképek elemzésével; • Afrika tipikus tájainak és lakóik életmódjának bemutatása képelemzéssel; • Az afrikai földrajzi övezetesség bemutatása képek és leírások alapján; • Afrika domborzati, vízrajzi topográfiai fogalmainak, gazdasági központjainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
33.	Amerika általános földrajzi képe.	<ul style="list-style-type: none"> • Amerika tipikus tájainak bemutatása ábra- és képelemzés alapján; • Az amerikai földrajzi övezetesség bemutatása ábrák, leírások és képek alapján; • Tematikus térképelemzés Észak-, Közép- és Dél-Amerika természeti adottságainak, erőforrásainak bemutatására; • Amerika domborzati, vízrajzi topográfiai fogalmainak, gazdasági központjainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
34.	Az Amerikai Egyesült Államok gazdasága, szerepe a világgazdaságban.	<ul style="list-style-type: none"> • Az ország gazdasági szerkezetének, a világgazdaságban betöltött szerepének bemutatása diagramok és adatsorok elemzésével; • Az USA mezőgazdaság övezetességének és az egyes gazdasági körzetek jellemzőinek bemutatása tematikus térképelemzéssel; • Az USA gazdasági központjainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
35.	A geoszférák környezeti problémáinak kapcsolatai.	<ul style="list-style-type: none"> • Ábrák, szemelvények aktualitások alapján a geoszférák közötti kölcsönhatások bemutatása; • A légkörszennyezés példáján vázlatrajz készítése a hatások bemutatására.
36.	A népesség, a termelés és a fogyasztás növekedésének földrajzi következményei.	<ul style="list-style-type: none"> • Adatsorok, diagramok és tematikus térképek elemzése; • A túlnépesedéssel kapcsolatos szemelvények gyűjtése és elemzése; • A termelés és a fogyasztás területi ellentmondásainak bemutatása; • Az életminőség jellemzésére alkalmas mutatók gyűjtése és értékelése, területi különbségek bemutatása.
37.	A környezeti válság kialakulása és globalizálódása. Nemzetközi összefogás a környezetvédelemben.	<ul style="list-style-type: none"> • A globális problémák felismerése hírekben, jelenségekben; • Példák gyűjtése a globális válságproblémák lehetséges megoldásaira; • Kiselőadás a nemzetközi szervezetekről és fő tevékenységeikről;

		<ul style="list-style-type: none"> A nemzetközi összefogás szükségességének alátámasztása példák alapján, esetelemzéssel.
--	--	--

7.2. Tantervi segédlet az emelt szintű földrajzi érettségit előkészítő foglalkozásokhoz

7.2.1. Ajánlott fő képességfejlesztési területek

A vizsga sikeres teljesítéséhez a következő földrajzi kompetenciák kialakítását és elmélyítését tartjuk szükségesnek:

- földrajzi-környezeti tartalmú információhordozók különböző céloknak megfelelő kiválasztása és az információk feldolgozása, értelmezése;
- földrajzi-környezeti ismeretek alkalmazása a mindennapokban tapasztalható természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti jelenségek, folyamatok magyarázatában, értelmezésében;
- különböző fajtájú térképeken közölt információk olvasása, értelmezése;
- körvonalas (kontúr)térképes feladatok megoldása;
- földrajzi-környezeti tartalmú információkkal kapcsolatos egyszerű vázlatrajzok, folyamatábrák, keresztmetszeti rajzok és térképvázlatok készítése;
- földrajzi-környezeti szemlélet és gondolkodásmód alkalmazása feladatmegoldások, szóbeli és írásbeli témakifejtések során.
- egyszerű gyakorlati és alapvető számítási feladatok elvégzése, az eredmények értelmezése;
- az ismeretanyag belső összefüggéseinek felismerése, több témakör ismeretanyagának logikai összekapcsolását igénylő összetett feladatok megoldása;
- szövegalkotás és szövegértés földrajzi tartalmú témákhoz kapcsolódóan;

7.2.2. Felhasználható időkeret

A 11-12. évfolyamon egyaránt heti 2-2 óra időkeret, tehát összesen 138 óra áll rendelkezésre.

7.2.3. Tematika

Óra sorsz.	Téma	Kiemelt tevékenységek a képességfejlesztés érdekében
------------	------	--

11. évfolyam

1.	A térképi ábrázolás. A térkép fajtái és alkalmazásuk lehetőségei.	<ul style="list-style-type: none"> Példák gyűjtése különböző méretarányú térképek felhasználási lehetőségeire; Példák gyűjtése különböző célból készült térképekre, ábrázolási módjuk összehasonlítása; Különböző térképi kivágatok (földrajzi, tematikus stb.) információtartalmának olvasása, értelmezése.
2.	Térképolvasási gyakorlatok.	<ul style="list-style-type: none"> Egyszerű helymeghatározási, mérési és számolási feladatok végzése; Metszet készítése szintvonalas térkép alapján.
3.	Térképpel kapcsolatos logikai feladatmegoldások.	<ul style="list-style-type: none"> Logikai térképolvasási feladatok gyakorlása (a felkészülés során az egyes témakörökhöz folyamatosan kapcsolandók); Különböző számítási feladatok (terület, távolság,

		magasságkülönbség) gyakorlása.
4.	Térképhasználati gyakorlatok.	<ul style="list-style-type: none"> A térképpel a valóságban való eligazodással kapcsolatos feladatok megoldása.
5.	A légi- és az űrfelvételek felhasználásának lehetőségei.	<ul style="list-style-type: none"> Légi- és űrfelvételek azonosítása térképvázlattal, térképpel, térképi információkkal; Példák gyűjtése a műholdfelvételek gyakorlati hasznosításával kapcsolatban.
6.	A Naprendszer felépítése és annak földi következményei.	<ul style="list-style-type: none"> Adatgyűjtés a csillagászat történetéből, a különféle világképek összevetése; Példák gyűjtése a naptevékenységek földi hatásaira; Kiselőadás az üstökösök jellemzőinek bemutatására.
7.	A Naprendszer tagjainak jellemzése.	<ul style="list-style-type: none"> Adatok, adatsorok összevetése, elemzése a bolygótípusok összehasonlításához, a hasonlóságok és a különbségek megállapításához; A Hold és a Föld fizikai jellemzőinek összehasonlítása; A Nap- és Holdfogyatkozások bemutatása megfigyelési tapasztalatok és ábrák alapján; Magyarázórajz készítése a fogyatkozások és a holdfázisok kialakulásáról; Az Internet és a CD-ROM-ok információforrásként való felhasználása. A témakörhöz kapcsolódó friss hírek, információk értelmezése.
8.	A Föld és mozgásai.	<ul style="list-style-type: none"> A látszólagos és a valós mozgás értelmezése, összevetése a tapasztalatokkal; A keringéssel és a forgással kapcsolatos ábrák értelmezése, összefüggések, következtetések levonása azokból; A keringés és a forgás folyamatának, nevezetes időpontjainak és helyzeteinek modellezése; A Nap delelési magasságának kiszámításához kapcsolódó feladatok megoldása.
9.	Az időszámítás elvei és gyakorlata.	<ul style="list-style-type: none"> Az időszámítás elvének magyarázata és bemutatása; A naptárkészítés elvének bemutatása; Tanulói kiselőadás a naptártípusokról.
10.	Időszámítással kapcsolatos feladatmegoldások.	<ul style="list-style-type: none"> Helyi idővel és zónaidővel kapcsolatos számítási feladatok megoldása; A dátumválasztó vonal sajátosságainak alkalmazása feladatok megoldása során.
11.	A földtörténeti időszámítás.	<ul style="list-style-type: none"> Kiselőadás a földtörténeti kormeghatározás elveiről; A földtörténet és a történelmi események időtartambeli különbségeinek érzékeltetése; Eligazodás a földtörténet nagy időegységeiben (idő, időszak, kor) földtörténeti táblázat felhasználásával.
12.	A földtörténet fő eseményei által létrehozott képződmények.	<ul style="list-style-type: none"> Eligazodás a földtörténet időegységeinek eseményeiben folyamatábrák felhasználásával; A földtörténeti folyamatok, események időrendbe állítása példák alapján; Példák gyűjtése térkép segítségével az egyes idők és időszakok különböző képződményeire; Az őskontinensek mozgásainak bemutatása tematikus térképek, folyamatábrák segítségével.

13.	A Föld és a kőzetburok szerkezete. A kőzetlemezek.	<ul style="list-style-type: none"> • Egyszerű vázlatrajz készítése a Föld és a kőzetburok szerkezetéről; • A Föld belső fizikai jellemzőinek bemutatása adatsorok, ábrák segítségével; • A földmágnességnek a tájékozódásban való gyakorlati jelentőségének bemutatása; • A gyakorlati példák felsorolása a geotermikus gradiens gazdasági jelentőségére; • A kőzetlemezek felépítésének bemutatása rajzokon; • A nagy kőzetlemezek megnevezése és csoportosítása térkép segítségével.
14.	A kőzetlemez-mozgások okai, típusai, következményei.	<ul style="list-style-type: none"> • Egyszerű vázlatrajzok készítése a kőzetlemezek mozgástípusairól; • Kőzetlemez-mozgásokkal kapcsolatos ábrák értelmezése; • A lemezmozgások típusainak és következményeinek összehasonlítása.
15.	A vulkánosság és a földrengés.	<ul style="list-style-type: none"> • A kőzetlemez-mozgások, a vulkánosság és a földrengés összefüggéseinek bemutatása folyamatábrák segítségével; • A vulkán-típusok jellemzése, előfordulásuk leolvasása a térképről; • A vulkánosság és az ércképződés kapcsolatának bemutatása ábra segítségével, földrajzi előfordulásaik megnevezése; • Példák felsorolása a vulkánosság és a vulkáni utóműködés jelentőségére és gazdasági hasznosítására; • Kiselőadás a földrengés méréséről és a kísérőjelenségekről; • A témához kapcsolódó aktuális hírek értelmezése.
16.	A hegységképződés.	<ul style="list-style-type: none"> • A hegységképződési folyamat szakaszainak rajzos ábrázolása és elemzése; • Képi információk (pl. videofilm, számítógépes modellek) felhasználása a hegységképződés folyamatával kapcsolatban; • A kőzetlemez-mozgás típusok és a hegységképződés kapcsolatának bemutatása konkrét példákon; • A gyúrt- és a röghegységek formakincsének összehasonlítása képek, ábrák, modellek és leírások alapján; • A hegységek csoportosítása szerkezetük, magasságuk és formakincsük szerint; • A témához kapcsolódó kontúrtérképes feladatok megoldása a követelményben felsorolt névanyag felhasználásával.
17.	A leggyakoribb ásványok, kőzetek keletkezése és tulajdonságaik. A hasznosítható ásványi nyersanyagok.	<ul style="list-style-type: none"> • A kőzetek anyagainak körforgását bizonyító ábra elemzése; • A kéregszerkezet és az ásványkincsek előfordulása közötti kapcsolat bizonyítása tematikus térkép segítségével; • Az ásványok és a kőzetek felhasználási lehetőségeinek bemutatása példák alapján; • Az ásványok és a kőzetek előfordulásával kapcsolatos kontúrtérképes feladatok megoldása.
18.	Kőzetfelismerési	<ul style="list-style-type: none"> • Ásványok és kőzetek felismerése, jellemzése; • Ásványok és kőzetek csoportosítása keletkezésük szerint;

	gyakorlatok.	<ul style="list-style-type: none"> • Kőzetek egyszerű vizsgálata.
19.	A Föld nagyszerkezeti egységei, és eltérő szerepük a földrajzi folyamatokban, jelenségekben.	<ul style="list-style-type: none"> • A nagyszerkezeti egységek felismerése tematikus térképeken, elhelyezésük kontúrtérképen; • A nagyszerkezeti egységek típusainak és formáinak felismerése, valamint jellemzése képek, ábrák alapján; • A nagyszerkezeti egységek földtörténeti átalakulásának bemutatása példákon; • A névanyagban szereplő példák csoportosítása a nagyszerkezeti egységekhez való tartozásuk alapján; • Az egyes nagyszerkezeti egységek gazdasági jelentőségének bemutatása.
20.	A Földfelszín formálódása a belső és a külső erők munkája során.	<ul style="list-style-type: none"> • A felszínformák felismerése képeken, ábrákon, modelleken; • Példák gyűjtése az egyes földrajzi övezetekben jellemző felszínformálódásra; • Példák bemutatása a felszínformákra a kontinensek és hazánk területéről térképek, térképázatok felhasználásával; • Felszínformák modellezése terepasztalon; • Tájéleírás készítése különböző felszínformájú tájakról képi információk alapján.
21.	A kőzetburokkal kapcsolatos folyamatok és összefüggések.	<ul style="list-style-type: none"> • Az ismeretek rendszerezését, az összefüggések bizonyítását igénylő feladatok megoldása; • Szövegértéses, szövegalkotásos, rajzos és kontúrtérképes feladatok megoldása; • Képi információk (pl. videofilm, diakép, CD-ROM, Internet) elemzése.
22.	A légkör anyaga és szerkezete.	<ul style="list-style-type: none"> • A légkör anyagi összetételét és annak változását bemutató adatsorok összehasonlító elemzése; • A légkör szerkezeti felépítését bemutató ábra elemzése; • A légszennyezés és következményeinek bemutatása szemelvények segítségével; • Kiselőadás az ózonréteg kialakulásáról, veszélyeztetettségéről és annak földi következményeiről.
23.	A levegő felmelegedése és kapcsolata a társadalmi-gazdasági élettel.	<ul style="list-style-type: none"> • Vázlatrajz készítése a levegő felmelegedéséről, az azt módosító tényezőkről, az üvegházhatásról és a levegő lehűléséről; • Középhőmérséklet- és hőingadozás számítási feladatok végzése; • Hőmérsékleti adatok grafikus ábrázolása; • Hőmérsékleti térképek összehasonlító elemzése; • A hőmérséklet gazdaságot befolyásoló szerepével kapcsolatos tematikus térképek (pl. napfénytartam, hőösszeg, tenyészidőszak) elemzése.
24.	A légnyomás és a szél. Hatásuk a mindennapi életre.	<ul style="list-style-type: none"> • A hőmérséklet, a légnyomás és a szél összefüggéseinek bizonyítása; • A ciklon és az anticiklon, valamint a hideg- és a melegfront kialakulásának rajzos magyarázata, az időjárás alakításában betöltött szerepük bemutatása; • Izobártérképek összehasonlító elemzése; • Légnyomásadatok grafikus ábrázolása; • Légnyomás- és szélterképek összehasonlító elemzése;

		<ul style="list-style-type: none"> • Kiselőadás a nevezetes helyi szelekről és hatásaikról; • Információ gyűjtése a szél okozta károkról; • A szél által kialakított formák felismerése képeken, ábrákon.
25.	Az általános légköri rendszer. A szélrendszerek.	<ul style="list-style-type: none"> • Az általános légköri rendszerének bemutatása egyszerű ábra rajzolásával; • Az állandó szélrendszerek jellemzőinek összehasonlítása; • A mérsékelt és a forró övezeti monszunszél kialakulásának és következményének magyarázata ábra alapján; • Magyarozó rajz készítése a monszun szélrendszerekről.
26.	A csapadékképződés folyamata és a csapadékfajták. A csapadék kapcsolata a mindennapi élettel.	<ul style="list-style-type: none"> • A felhő- és a csapadékképződés folyamatának bemutatása ábrák segítségével; • Kiselőadás a felhőtípusokról és azok időjárással való kapcsolatairól; • Csapadékadatok grafikus ábrázolása, csapadéktérképek összehasonlító elemzése; • A vizsgóztartalommal kapcsolatos számítási feladatok megoldása; • Példák gyűjtése a csapadék és a mezőgazdasági termelés összefüggéseire, a csapadék felszínformáló hatásaira.
27.	Az időjárás és az éghajlat.	<ul style="list-style-type: none"> • Éghajlattal kapcsolatos térképek összehasonlító elemzése; • Éghajlati diagram szerkesztése adatok alapján; • Légköri képződmények felismerése időjárási térképeken és műholdfelvételeken; • Időjárási-térkép elemzése; • Időjárás-jelentés értelmezése, egyszerű prognózis készítése; • Az időjárás-jelentés és az előrejelzés gazdasági jelentőségének bizonyítása; • Példák gyűjtése a társadalmi eredetű éghajlatváltozások okaira és következményeire.
28.	A világtenger jellemzői, hasznosítása.	<ul style="list-style-type: none"> • A sótartalom változásainak bemutatása egy hosszúsági kör mentén a befolyásoló tényezőkkel összefüggésben; • A tengeráramlási rendszerek kialakulásának magyarázata térképvázlat segítségével. A légköri és a vízköri rendszer kapcsolatának bemutatása; • A tengeráramlások éghajlat-módosító hatásának bizonyítása tematikus térképek és éghajlati diagramok alapján; • A tengerjárás kialakulásának magyarázata folyamatábra segítségével; • Példák gyűjtése a tengerjárás természeti és társadalmi-gazdasági következményeire; • A tenger által kialakított felszínformák felismerése képeken, ábrákon; • A világtenger gazdasági hasznosítási lehetőségeinek bemutatása példák alapján.
		<ul style="list-style-type: none"> • A tóképződés típusainak bemutatása konkrét példákon; • A tópusztulás szakaszainak felismerése képeken, ábrákon; • A mesterséges tavak kialakításának környezeti következményeinek bemutatása; • Vízállás-jelentés értelmezése;

29.	A felszíni vizek és kapcsolatuk a társadalmi- gazdasági élettel.	<ul style="list-style-type: none"> • A folyó munkavégző képességének bemutatása a földrajzi fekvéssel, a domborzattal és az éghajlattal való összefüggésben példák, ábrák és képek segítségével; • A folyók által kialakított felszinformák felismerése képeken, ábrákon; • Egyszerű vízhozam-számítási feladatok megoldása; • A felszíni vizek gazdasági hasznosítási lehetőségeinek bemutatása példák alapján; • Kontúrtérképes feladatok megoldása a vízrajzi névanyag felhasználásával.
30.	A felszín alatti vizek és kapcsolatuk a társadalmi gazdasági élettel.	<ul style="list-style-type: none"> • A felszín alatti vizek különböző szempontú rendszerezése és jellemzése. A felszín alatti vizek kialakulása és a földtani szerkezet, a kőzetminőség összefüggésének bemutatása; • Karsztformák felismerése és megnevezése képeken, ábrákon, metszetrajzon; • Egyszerű metszetrajz készítése a karsztformák bemutatására; • A környezeti tényezők és a karsztosodás kapcsolatának igazolása; • Példák gyűjtése a felszín alatti vizek hasznosításáról.
31.	A komplex vízgazdálkodás. A vízvédelem.	<ul style="list-style-type: none"> • Szemelvények, adatok, aktualitás hírek értelmezése a témához kapcsolódóan; • Az árvíz- és a belvízvédelem feladatainak bemutatása hazai példákon; • Az emberi tevékenységek hatásának bemutatása a felszíni és felszín alatti vizek minőségére; • A vízvédelem és a vízzel való takarékoság szükségességének bizonyítása szemelvények, adatok, diagramok alapján; • Vita a vízerőművek építésének előnyeiről és hátrányairól; • Példák gyűjtése a vízrendszerekbe való emberi beavatkozás hatásaira.
32.	A talaj és jelentősége az élelmiszertermelésben. A talaj veszélyeztetettsége.	<ul style="list-style-type: none"> • Az éghajlat talajképződésben való meghatározó szerepének bizonyítása; • A talajtípusok területi elhelyezkedésének bemutatása tematikus térkép alapján, a zonális és azonális talajok megkülönböztetése; • A különböző talajtípusok szerkezetének jellemzése talajszelvény segítségével; • A talaj gazdasági jelentőségének bizonyítása; • A talajpusztulás előidézőinek és a talajvédelem módjainak bemutatása konkrét példákon.
33.	A levegő-, a víz- és a talajburokkal kapcsolatos folyamatok, összefüggések.	<ul style="list-style-type: none"> • A levegő-, a víz- és a talajburok összefüggésrendszerének bizonyítása ábrák segítségével; • Az ismeretek rendszerezését, az összefüggések bizonyítását igénylő feladatok megoldása; • Szövegértéses, szövegalkotásos, rajzos és kontúrtérképes feladatok megoldása; • Képi információk (videofilm, diakép, CD-ROM, Internet), adatok, adatsorok elemzése;

		<ul style="list-style-type: none"> • Időjárás-jelentés, időjárési térkép értelmezése; • Tematikus térképek logikai olvasása.
34.	A légkör és a víz földrajzával kapcsolatos számítási feladatok.	<ul style="list-style-type: none"> • A levegő felmelegedésével és lehülésével, a vízgőztartalom változásával, a vízhozammal kapcsolatos számítási feladatok megoldása; • Diagramok szerkesztése adatokból; • Klímadiagramok felismerése és összehasonlító elemzése.
35.	Az egyes geoszférákkal kapcsolatos környezeti problémák kapcsolatai.	<ul style="list-style-type: none"> • Aktualitás események, hírek megvitatása a levegő-, a víz- és a talajburok környezeti problémáiról; • A geoszférák közötti kapcsolatok bemutatása; • Képi információk (pl. videofilm, diakép, CD-ROM, Internet), adatok, adatsorok elemzése; • A témához kapcsolódó szövegértési és szövegalkotási feladatok megoldása.
36.	A szoláris és a valós éghajlati övezetek. A vízszintes földrajzi övezetesség.	<ul style="list-style-type: none"> • A szoláris éghajlati övezetek bemutatása egyszerű magyarázó ábrán; • A szoláris és a valós éghajlati övezetek elhelyezkedésének összevetése a módosító tényezők bemutatásával; • A vízszintes földrajzi övezetesség rendszerének, elemei egymásra épülésének értelmezése tematikus térkép vagy ábra alapján.
37.	A forró övezet földrajzi jellemzése, környezeti problémái.	<ul style="list-style-type: none"> • Éghajlati diagramok felismerése, összehasonlító elemzése; • A forró övezetben érvényesülő földrajzi-környezeti törvényszerűségek bemutatása; • Az övezetet bemutató komplex szelvény elemzése; • Az övezet és az övek/vidék jellegzetességeinek felismerése és bizonyítása tematikus térképek, képek, szemelvények alapján; • Tájéleírás készítése a forró övezet tipikus tájairól; • A forró övezetben jellemző életmódok bemutatása; • A forró övezeti gazdálkodás jellegzetes módjainak és termékeinek bemutatása; • Kiselőadás az övezet környezeti problémáiról és azok megoldási lehetőségeiről.
38.	A mérsékelt övezet, valamint meleg- és hideg mérsékelt övének földrajzi jellemzése, környezeti problémái.	<ul style="list-style-type: none"> • Éghajlati diagramok felismerése, összehasonlító elemzése; • A mérsékelt övezetben érvényesülő földrajzi-környezeti törvényszerűségek bemutatása; • Az övezet és az övek/területek jellegzetességeinek felismerése és bemutatása térképek, képek, szemelvények alapján; • A mediterrán és a mérsékelt övezeti monszuntáj összehasonlítása; • Tájéleírás készítése a mérsékelt övezet tipikus tájairól; • A mérsékelt övezetben jellemző életmódok bemutatása; • A gazdálkodás jellegzetes módjainak bemutatása, terméklista összeállítása; • Kiselőadás az övek környezeti problémáiról és azok megoldási lehetőségeiről.
		<ul style="list-style-type: none"> • Az övben érvényesülő törvényszerűségek bemutatása; • Éghajlati diagramok felismerése és összehasonlító elemzése;

39.	A mérsékelt övezet valódi mérsékelt övének földrajzi jellemzése, környezeti problémái.	<ul style="list-style-type: none"> • A kontinentalitás Ny-K-i változásának bizonyítása Euráziában diagramok, keresztmetszeti ábrák összehasonlításával; • Az öv egyes területi jellegzetességeinek felismerése és bizonyítása tematikus térképek, képek, szemelvények alapján; • Tájéleírás és az életmód bemutatása a tipikus tájakról; • A gazdálkodás övben jellegzetes módjainak bemutatása; • Az övre jellemző termékek listájának összeállítása; • Kiselőadás az öv környezeti problémáiról, a lehetséges megoldásokról.
40.	A hideg övezet földrajzi jellemzése, környezeti problémái.	<ul style="list-style-type: none"> • Magyarázó rajz készítése a nappalok és az éjszakák időtartamának a földrajzi szélességtől függő változásáról; • Éghajlati diagramok felismerése, összehasonlító elemzése; • A hideg övezetben érvényesülő földrajzi-környezeti törvényszerűségek bemutatása; • Az övezet és övei jellegzetességeinek felismerése és bizonyítása tematikus térképek, képek, szemelvények alapján; • Tájéleírás készítése a hideg övezet tipikus tájairól; • A hideg övezetben jellemző életmódok bemutatása; • A hideg övezeti gazdálkodás jellegzetes módjainak és termékeinek bemutatása; • Kiselőadás a gazdálkodás kiterjesztésének várható környezeti következményeiről és azok megoldási lehetőségeiről.
41.	A vízszintes és a függőleges övezetesség kapcsolata.	<ul style="list-style-type: none"> • A vízszintes és a függőleges övezetesség rendszerének összehasonlítása; • A forró és a mérsékelt övezet függőleges övezetességének összevetése keresztmetszeti ábrák segítségével; • A függőleges övezetességet bemutató keresztmetszeti rajz készítése; • A függőleges övezetességgel kapcsolatos képek, ábrák, szövegek elemzése, értelmezése; • A vízszintes és a függőleges övezetességgel összefüggő növénytermesztés összehasonlítása.
42.	Az általános természetföldrajzi ismeretek összefoglalása.	<ul style="list-style-type: none"> • A kőzetburok, a levegő-, a víz- és a talajburok összefüggésrendszerének bizonyítása ábrák segítségével; • Az ismeretek rendszerezését, az összefüggések bizonyítását igénylő feladatok megoldása; • Szövegértéses, szövegalkotásos, rajzos és kontúrtérképes feladatok megoldása; • Képi információk (pl. videofilm, diakép, CD-ROM, Internet), adatok, adatsorok elemzése; • Az ismeretek és képességek ellenőrzésére alkalmas feladatsorok megoldása.
43.	Kontinensek és kontinensrészek jellemzésének módszerei és szempontjai.	<ul style="list-style-type: none"> • A kontinensek és tájaik természetföldrajzi jellemzése, hasonlóságok és különbségek kiemelése; • Tematikus térképek, képek elemzése; • Társadalmi, gazdasági adottságaik összehasonlító értékelése tematikus térképek, adatsorok alapján;

		<ul style="list-style-type: none"> • A környezeti állapot összehasonlítása tematikus térképek, szemelvények, aktualitások alapján; • Kontúrtérképes feladatok megoldása.
44.	Országcsoportok és országok jellemzésének és összehasonlításának szempontjai.	<ul style="list-style-type: none"> • Országcsoportok és országok természetföldrajzi jellemzése, hasonlóságok és különbségek kiemelése; • Társadalmi, gazdasági adottságaik összehasonlító értékelése tematikus térképek, adatsorok és képek alapján; • A környezeti állapot összehasonlítása tematikus térképek, szemelvények, aktuális hírek alapján; • Kontúrtérképes feladatok megoldása.
45.	A gazdasági helyzet értékelésére alkalmas mutatók, jellemzők.	<ul style="list-style-type: none"> • A GDP, a GNP és az életminőségre vonatkozó adatok gyűjtése, összehasonlítása, ábrázolása; • Történeti változások, tendenciák megfogalmazása az adatok összevetésével.
46.	Afrika tipikus tájainak földrajzi és gazdasági jellemzői.	<ul style="list-style-type: none"> • Afrika tájanként eltérő természeti erőforrásainak és gazdasági életének értékelése tematikus térképek alapján; • Afrika tipikus tájainak és lakóik életmódjának bemutatása képelemzéssel; • Az afrikai földrajzi övezetesség bemutatása képek, leírások és tematikus térképek segítségével; • Vita a társadalmi-gazdasági elmaradottság okairól és megoldási lehetőségeiről; • Afrika domborzati, vízrajzi topográfiai fogalmainak, gazdasági központjainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
47.	Ausztrália gazdasági életének kialakulása, és szerepe a világgazdaságban.	<ul style="list-style-type: none"> • Az ausztráliai természeti adottságok összefüggéseinek bemutatása tematikus térképek segítségével, az összefüggéseket érzékeltető vázlat készítése; • Ausztrália világgazdasági szerepének értékelése statisztikai adatok alapján.
48.	Amerika általános természetföldrajzi képe, kialakulásuk értelmezése.	<ul style="list-style-type: none"> • Észak- és Dél-Amerika tipikus tájainak bemutatása ábra- és képelemzés alapján; • A dél-amerikai és az afrikai földrajzi övezetesség összehasonlítása ábrák és leírások alapján; • Tematikus térképelemzés Észak-, Közép- és Dél-Amerika természeti adottságainak, erőforrásainak bemutatására; • Amerika domborzati és vízrajzi topográfiai fogalmainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
49.	Amerika általános társadalomföldrajzi, gazdasági képe, szerepe a világban.	<ul style="list-style-type: none"> • A kontinens gazdasági szerkezetének, a világgazdaságban elfoglalt helyének bemutatása diagram- és adatelemzéssel; • Ábra vagy vázlat készítése a népesség városokba áramlása okainak bemutatására; • Amerika gazdasági központjainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
50.	Az Amerikai Egyesült Államok szerepe a világgazdaságban. Az USA nagy gazdasági körzeteinek fejlődése.	<ul style="list-style-type: none"> • Az USA gazdasági központjainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe; • Összehasonlító adat- és ábraelemzés (az USA világgazdaságban elfoglalt helye, a nagy gazdasági körzetek fejlődésének tendenciái); • Az USA mezőgazdaság övezetességének és az egyes

		gazdasági körzetek jellemzőinek bemutatása tematikus térképelemzéssel.
51.	Mexikó és Brazília földrajzi jellemzői.	<ul style="list-style-type: none"> • Mexikó társadalmi-gazdasági élete jellemzőinek bemutatása tematikus térképek, adatok felhasználásával; • A fejlődő országok városiasodásának jellemzése ábraelemzéssel és cikkfeldolgozással, • Brazília területi gazdasági különbségeinek bemutatása vázlatkészítéssel.
52.	Ázsia általános természetföldrajzi jellemzői, azok okai és következményei.	<ul style="list-style-type: none"> • Ázsia geológiai szerkezetének és az ásványkincs-előfordulások kapcsolatának bemutatása földtani térkép elemzésével; • Az ázsiai földrajzi övezetesség bizonyítása tematikus térképelemzéssel; • Ázsia domborzati, vízrajzi topográfiai fogalmainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
53.	Ázsia általános társadalomföldrajzi jellemzői, azok okai és következményei.	<ul style="list-style-type: none"> • A vallás szerepének bemutatása szövegfeldolgozással; • A népességrobbanás, a népességszám-prognózisok elemzése statisztikai adatok segítségével; • Az ázsiai élelmezési problémák okainak és következményeinek bemutatása forrás- és ábraelemzéssel; • Ázsia gazdasági központjainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
54.	Ázsia tipikus tájainak jellemzői és szerepük a társadalmi-gazdasági életben.	<ul style="list-style-type: none"> • Ábra- és képelemzés Ázsia tipikus tájainak jellemzésére; • Séma készítése a tipikus tájak jellegzetességeinek bemutatására.
55.	A természetföldrajzi környezet és a társadalmi hagyományok szerepe India földrajzi jellemzőinek kialakulásában.	<ul style="list-style-type: none"> • Adatsorok elemzése (pl. népesedési folyamat és élelmezési gondok); • Képfelismerés India földrajzi jellemzőivel kapcsolatban; • A külföldi tőke szerepének bemutatása India társadalmi-gazdasági életében forrásfeldolgozás alapján; • Vázlatkészítés a társadalmi-gazdasági összefüggések érzékeltetésére; • India gazdasági központjainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
56.	A társadalmi-gazdasági fejlődés feltételei, útja és következményei Kínában.	<ul style="list-style-type: none"> • Az ország világgazdasági jelentőségének bemutatása adatok, diagramok és szöveges források alapján; • A kínai társadalmi-gazdasági fejlődés sajátos vonásainak bemutatása és szöveges források alapján; • Kína gazdasági központjainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
57.	Japán szerepe a világ és a térség társadalmi-gazdasági fejlődésében. A gazdasági élet fejlettségének okai.	<ul style="list-style-type: none"> • A japán társadalmi-gazdasági fejlődés sajátos vonásainak bemutatása szemelvény-feldolgozás alapján; • Tények gyűjtése állítások bizonyítására (pl. a japán gazdaság szerepe a világgazdaságban és a világkereskedelemben) különböző forrásokból; • Japán gazdasági központjainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
58.	Délkelet-Ázsia iparosodott és iparosodó	<ul style="list-style-type: none"> • Információgyűjtés könyvtári, internetes forrásokból: a térség sajátos gazdasági fejlődésének megismerése esetleírások alapján. Esszé készítése a témából;

	országainak fejlődési útja.	<ul style="list-style-type: none"> • Diagramok és adatsorok elemzése (a térség szerepe a világgazdaságban).
59.	Nyugat-Ázsia és az arab világ szerepe a világ társadalmi-gazdasági életében, országainak közös és egyedi vonásai.	<ul style="list-style-type: none"> • A kőolajgazdaság világgazdasági jelentőségének bemutatása adatok és diagramok alapján; • Esetelemzések (a kőolaj szerepének bemutatása a térség országainak gazdaságában és társadalmi életében); • A bizonyítás módszere (a térség geopolitikai fontossága); • Nyugat-Ázsia domborzati, vízrajzi topográfiai fogalmainak, gazdasági központjainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
60.	Topográfiai gyakorlatok a földrészekkel és országaikkal kapcsolatban.	<ul style="list-style-type: none"> • Tényleges és viszonylagos földrajzi fekvés meghatározása világtérképen és a kontinensek térképein; • Kontúrtérképen való bejelölések felismerése és megnevezése domborzati térkép segítségével; • Topográfiai fogalmak bejelölése kontúrtérképbe.
61.	Európa földjének kialakulási folyamata, természeti- és társadalmi-gazdasági következményei.	<ul style="list-style-type: none"> • Összefüggés bemutatása a geológiai szerkezet és az ásványkincs-előfordulások, valamint a lemeztektonikai folyamatok és a kontinens területének változása között tematikus térképek információi alapján; • Európa kialakulási folyamatának bemutatása geológia és szerkezetmorfológiai térképek segítségével; • Európa szerkezeti, domborzati egységeinek felismerése térképen, ábrán és képen; • A domborzati topográfiai fogalmak leolvasása térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
62.	Európa általános természetföldrajzi képe.	<ul style="list-style-type: none"> • Európában jellemző éghajlatok felismerése diagramok alapján, különbségeik leolvasása, jellemzésük; • A különböző adottságú tájak természetföldrajzi jellemzőinek összehasonlítása; • Európa vízrajzi topográfiai fogalmainak leolvasása térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
63.	Európa általános társadalomföldrajzi képe.	<ul style="list-style-type: none"> • Az európai gazdasági kapcsolatok értelmezése tematikus térképelemzéssel; • Példák, esetek gyűjtése a médiából a vendégmunkások, a menekültek, a bevándorlók befogadásából származó problémákra; • Tények és adatok gyűjtése az Európán belüli társadalmi-gazdasági fejlettségi különbségekre; • Európa országainak, fővárosainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
64.	Az Európai Unió földrajzi vonatkozásai.	<ul style="list-style-type: none"> • Tematikus térképelemzés az integráción belüli gazdasági kapcsolatok értelmezésére; • Ábraelemzés az integrálódási folyamat lényegének, az integráció fokainak bemutatására; • Az unió működésének bemutatása CD-ROM információtartalma alapján; • Statisztikai adatok értelmezése az unióval kapcsolatban; • Az EU-n belüli területi fejlettségbeli különbségek leolvasása tematikus térképekről; • Esszék készítése az EU mezőgazdasági, területfejlesztési,

		környezetgazdálkodási törekvéseiről.
65.	Az Európai Unió és Magyarország kapcsolatai.	<ul style="list-style-type: none"> • Kiselőadások a szervezet és hazánk kapcsolatának különböző területeiről szakcikkek, tanulmányok és internetes források felhasználásával.
66.	Észak-Európa természetföldrajzi jellemzői és országainak társadalmi-gazdasági szerepe.	<ul style="list-style-type: none"> • Az ipar és a mezőgazdaság területi elhelyezkedésének bemutatása tematikus térképek elemzése alapján; • Képfelismerés (Észak-Európa földrajzi jellegzetességei); • Adatok kikeresése az észak-európai országok világgazdaságban betöltött szerepének bemutatására; • Észak-Európa gazdasági központjainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
67.	Szerkezetváltás Nyugat-Európa gazdaságában.	<ul style="list-style-type: none"> • Ábraelemzés a hagyományos iparvidékek telepítő tényezőivel kapcsolatban; • Forráselemzés a 20. század második felében Nyugat-Európában lezajlott gazdasági szerkezetváltásról és annak következményeiről; • Nyugat-Európa gazdasági központjainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
68.	Az Egyesült Királyság földrajzi jellemzői, gazdaságának változásai.	<ul style="list-style-type: none"> • Forráselemzés az ipar területi átrendeződéséről; • Forráselemzés és ahhoz kapcsolódó vita a gazdasági szerkezetváltás sikeres és kevésbé sikeres útjairól.
69.	Franciaország földrajzi jellemzése, szerepe az Európai Unió gazdaságában.	<ul style="list-style-type: none"> • Internetes forráskeresés (az idegenforgalom szerepe az ország gazdasági életében); • Adatsor elemzése (pl. Franciaország szerepe az EU élelmiszertermelésében).
70.	Dél-Európa mediterrán tájainak jellemző vonásai.	<ul style="list-style-type: none"> • A mediterrán tájak felismerése képek és leírások alapján; • A tipikus mediterrán táj jellemzése; • A Földközi-tenger jelentőségének bemutatása adatsorok, leírások, tematikus térképek alapján.
71.	Dél-Európa országainak fő gazdasági-társadalmi vonásai.	<ul style="list-style-type: none"> • Tények gyűjtése Dél-Európa gazdasági megosztottságával kapcsolatban, és a tényekből érvek megfogalmazása állítások alátámasztására; • Tematikus térképek összehasonlító elemzése (különböző természeti környezet, eltérő gazdasági-társadalmi következmények); • Terméklisták összeállítása (a mediterrán mezőgazdaság terményei); • Dél-Európa gazdasági és idegenforgalmi központjainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
72.	Olaszország és Spanyolország gazdasági életének bemutatása, összehasonlítása.	<ul style="list-style-type: none"> • Ábra készítése az észak-olaszországi ipari háromszög gazdasági kapcsolatainak bemutatására tematikus térképek információinak felhasználásával; • Kiselőadás a mediterrán táj, a történelmi és a kulturális örökség idegenforgalmi szerepének érzékeltetésére; • Összehasonlító adatelemzés (az idegenforgalom szerepe az országok gazdasági életében).
73.	Horvátország, Szerbia és Montenegró gazdasági életének bemutatása,	<ul style="list-style-type: none"> • Nemzetiségi térkép elemzése; • Tematikus térképelemzés a gazdasági élet területi elrendeződésével kapcsolatban.

	összehasonlítása.	
74.	Összefoglalás	<ul style="list-style-type: none"> • Az ismeretek rendszerezése, rendszerező vázlat készítése; • Különböző feladattípusokból összeállított feladatlap megoldása.

12. évfolyam

1.	Kelet-Európa természetföldrajzi jellemzői.	<ul style="list-style-type: none"> • Természetföldrajzi tematikus térképek elemzése; • Keresztszelvény készítése és azonosítása a térképpel.
2.	Kelet-Európa közös társadalomföldrajzi jellemzői.	<ul style="list-style-type: none"> • Az egykori Szovjetunió társadalmi-gazdasági jellemzőinek bemutatása forrásmunkák felhasználásával; • A kelet-európai országok gazdasági központjainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
3.	Oroszország és Ukrajna gazdasági problémáinak természeti és társadalmi okai, összefüggései.	<ul style="list-style-type: none"> • Statisztikai adatok elemzése az országok világgazdasági jelentőségének bemutatására; • Tematikus térképek összehasonlító elemzése az oroszországi iparvidékek földrajzi jellemzőiről; • Tematikus térképelemzés Ukrajna mezőgazdaságának bemutatására; • Rendszerező ábra elemzése (pl. a Donyec-medence gazdaságának földrajzi összefüggései).
4.	Esszé típusú feladatok megoldásának módszerei.	<ul style="list-style-type: none"> • Észak-, Dél-, Nyugat- és Kelet-Európával kapcsolatos rövid és hosszabb választ igénylő esszé típusú feladatok megoldása.
5.	Közép-Európa természetföldrajzi jellemzői.	<ul style="list-style-type: none"> • Közép-Európai sík- és rögvídedei, magashegységei természeti adottságainak összehasonlítása, összehasonlító ábrák készítése.
6.	Közép-Európa és országainak társadalmi-gazdasági bemutatása.	<ul style="list-style-type: none"> • Tematikus térképek összehasonlító elemzése (különböző természeti környezet, eltérő társadalmi-gazdasági következmények); • Közép-Európa sík- és rögvídedei, magashegységei társadalmi-gazdasági lehetőségeinek összehasonlítására (összehasonlító táblázat készítése).
7.	Németország földrajzi képe.	<ul style="list-style-type: none"> • Németország komplex földrajzi jellemzése; • Különböző műfajú forrásanyagok gyűjtése Németország világgazdasági jelentőségéről; • Esettanulmány a Ruhr-vidék gazdasági és környezeti átalakulásáról; • Országon belüli fejlettségi különbségek bemutatása tematikus térképek összehasonlító elemzésével; • Németország gazdasági központjainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
8-9.	Ausztria, Szlovénia és Szlovákia társadalmi-gazdasági fejlődése.	<ul style="list-style-type: none"> • Ábraelemzés (a magashegységi környezet szerepe az országok gazdasági életében); • Tematikus térképelemzés és képelemzés a különböző jellegű nagytájak természeti erőforrásainak összegyűjtése érdekében; • Az országok eltérő gazdaságfejlődési útjának bemutatása vázlatban; • Az országok összehasonlító földrajzi jellemzése.

10.	Csehország, Lengyelország és Románia közös, valamint eltérő földrajzi vonásai.	<ul style="list-style-type: none"> • Az országok gazdasági teljesítményeinek összehasonlítása diagramok elemzésével; • Az országok különböző társadalmi-gazdasági fejlődési útjainak bemutatása; • Az országok gazdasági központjainak, magyar vonatkozású városainak leolvasása térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
11	Topográfiai gyakorlatok – Európa.	<ul style="list-style-type: none"> • Országok és városok tényleges és viszonylagos földrajzi fekvésének meghatározása; • Nagytájak, iparvidékek, országok és városok kontúrtérképen való bejelölésének felismerése, megnevezése térkép alapján; • Topográfiai fogalmak bejelölése kontúrtérképekbe.
12.	A feleletválasztásos feladatok megoldási technikái.	<ul style="list-style-type: none"> • A feladattípus gyakorlása Európa földrajzával kapcsolatban.
13.	Az ábra- és képelemzési feladatok megoldási technikái.	<ul style="list-style-type: none"> • A feladattípus gyakorlása Európa földrajzával kapcsolatban.
14.	Európa földrajzának összefoglalása.	<ul style="list-style-type: none"> • Rendszerező vázlat készítése Európa földrajzi jellemzőiről; • Különböző feladattípusokat tartalmazó összefoglaló feladatsor megoldása.
15.	A Kárpát-medence mint természetföldrajzi egység. A medencejelleg következményei.	<ul style="list-style-type: none"> • Földrajzi helyzet- és helymeghatározás földgömbön és különböző méretarányú térképeken; • Érvék gyűjtése a központi fekvés, valamint a tranzithelyzet előnyeiről és hátrányairól; • Domborzati és szerkezetmorfológiai térképek elemzése; • A medencejelleg bizonyítása tematikus térképek segítségével, lista készítése azok előnyös és hátrányos következményeiről.
16.	A Kárpát-medence társadalomföldrajzi jellemzői.	<ul style="list-style-type: none"> • Tematikus térképek (pl. nemzetiségi összetétel, magyarok a világban, gazdasági fejlettség) elemzése; • Adatsorok (pl. nemzetiségi összetétel, gazdasági fejlettség) elemzése; • Internetes forráskeresés a határokon átnyúló eurorégiókról és a regionális együttműködésekről a Kárpát-medencében.
17.	Magyarország földtani adottságai, kialakulásuk és gazdasági következményei.	<ul style="list-style-type: none"> • Földtörténeti fejlődés lemeztektonikai folyamatának bemutatása ábraelemzéssel; • Tényleolvasás kortáblázatból. A Kárpát-medencebeli földtörténeti folyamatok elhelyezése kortáblázatban; • Földtörténeti képződmények térképi elhelyezése; • Kőzetek vagy fényképük rendszerezése előfordulásuk és hasznosításuk szerint; • Hazánk domborzati topográfiai fogalmainak leolvasása a térképről, bejelölésük kontúrtérképbe.
18.	Magyarország éghajlata, vízrajza, élővilága és talajai.	<ul style="list-style-type: none"> • Az éghajlati jellemzők vázlatba rendezése (okok – jellemzők – következmények); • Éghajlati tematikus térképek olvasása, tartalmuk közötti kapcsolatok észrevétele; • Éghajlati diagram elemzése; • Hazánk éghajlatának jellemzése szempontok alapján; • Tények leolvasása vízrajzi, talaj- és növényzeti térképről;

		<ul style="list-style-type: none"> • Aktuális hazai természetföldrajzi tények gyűjtése tömegkommunikációs forrásokból, azok magyarázata; • Bizonyítás szemelvény alapján (a vízszennyezés és az árvízvédelem helyi és regionális összefüggései).
19.	Magyarország népesség- és településföldrajzi jellemzői.	<ul style="list-style-type: none"> • Adatsorok és diagramok leolvasása és értelmezése (pl. népességszám, természetes szaporodás, korfa); • Információszerzés képek, ábrák, tematikus térképek alapján; • Tematikus térkép és adatsor elemzése (pl. nemzetiségi összetétel, népsűrűség területi különbségei); • Bizonyítás tények alapján (pl. a népességmozgások összefüggése a gazdasági-politikai tényezőkkel, munkanélküliség); • Hazai településtípusok jellemzése képek, adatsorok térkép-vázlat alapján.
20.	A magyar nemzetgazdaság jellemző vonásai. A gazdaság változó ágazati szerkezete és területi átrendeződési folyamata.	<ul style="list-style-type: none"> • Tények leolvasása, a közöttük lévő összefüggések megállapítása ábrák, adatsorok alapján; • Nemzetgazdasággal kapcsolatos tematikus térkép elemzése; • Gazdasági mutatók összehasonlítása (a magyar gazdaság helye Európában és a világban); • A magyar gazdaság Európában és a világban elfoglalt helyének bemutatása gazdasági mutatók összehasonlításával; • Forrásfeldolgozás (a gazdaság területi és szerkezeti átalakulásának eredményei, problémái; a termelés környezeti hatásai).
21.	Az ipar szerepe a magyar nemzetgazdaságban, szerkezetének változása.	<ul style="list-style-type: none"> • Az iparral kapcsolatos tematikus térképek elemzése; • Tények leolvasása ábrákról és adatsorokból, majd a közöttük lévő összefüggések megállapítása; • Diagramok, adatsorok elemzése (az ipar szerkezetének változási folyamata).
22.	A magyarországi ipari termelés területi elrendeződése és főbb termékei.	<ul style="list-style-type: none"> • Esettanulmányok: az ipari parkok szerepe a térségek gazdasági fejlődésében; • Terméklisták összeállítása (a magyar iparágak legfőbb termékei).
23.	A természeti adottságok szerepe hazánk mezőgazdaságában.	<ul style="list-style-type: none"> • Rendszerező vázlat készítése a természeti adottságok és a mezőgazdaság kapcsolatáról (előnyös és hátrányos vonások); • Adatelemzés (az élelmiszergazdaság szerepe a magyar gazdaságban).
24.	A magyar mezőgazdaság területi jellemzői, azok okai és következményei.	<ul style="list-style-type: none"> • Tematikus térképek (pl. domborzati, éghajlati, talajadottságok, termőhelyek, történelmi borvidékek) összehasonlító elemzése; • A termelés, a feldolgozás és a fogyasztás kapcsolatának bemutatása; • Mezőgazdasági és élelmiszeripari hungarikumok listájának összeállítása.
25.	Magyarország közlekedése és külkereskedelme.	<ul style="list-style-type: none"> • Tények leolvasása tematikus térképekről, diagramokról, adatsorokból a külkereskedelem áruszerkezetével kapcsolatban; • Összefüggések megállapítása tematikus térképek

		<p>(külkereskedelmünk iránya) összevetésével;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktuális hírek keresése és értelmezése az ország Európai Unióval való kapcsolatáról.
26.	A magyarországi idegenforgalom jellemzői és fő körzetei.	<ul style="list-style-type: none"> • Egy-egy idegenforgalmi körzet komplex jellemzése; • Kiselőadás a turizmus környezetre és a szolgáltatás egyéb ágaira gyakorolt hatásairól; • Idegenforgalmi programajánlatok összeállítása különböző szempontok figyelembevételével; • Idegenforgalmi körzetek elhelyezése kontúrtérképen.
27.	Topográfiai gyakorlatok – Magyarország.	<ul style="list-style-type: none"> • Tájak és vízrajzi fogalmak kontúrtérképen való bejelölésének felismerése domborzati és tematikus térképek segítségével; • Topográfiai fogalmak (tájak és települések) bejelölése kontúrtérképekbe.
28.	Asszociációs típusú, forráselemzéses és szövegértéses feladatok megoldási technikái.	<ul style="list-style-type: none"> • A feladattípusok megoldásának gyakorlása hazánk földrajzához kapcsolódóan.
29.	Az Alföld természeti képe	<ul style="list-style-type: none"> • Az Alföld fekvésének, tájainak, földrajzi jellemzőinek leolvasása domborzati és tematikus térképekről; • A folyók és a szél felszínformáló hatásának felismerése, bemutatása alföldi tájképeken; • Az egyes alföldi tájtípusok természetföldrajzi jellemzőinek összehasonlítása.
30.	Az Alföld társadalmi-gazdasági jelentősége.	<ul style="list-style-type: none"> • A nagytáj gazdaságban betöltött szerepének bizonyítása adatsorok alapján; • Az élelmiszeripar jelentőségének kiemelése a nagytájon; • Az egyes alföldi tájtípusok társadalmi-gazdasági földrajzi jellemzőinek összehasonlítása.
31.	A Kisalföld jellemző természetföldrajzi és társadalmi-gazdasági képe.	<ul style="list-style-type: none"> • A Kisalföld fekvésének, tájainak, földrajzi jellemzőinek leolvasása domborzati és tematikus térképekről. Logikai térképolvasás; • Összefüggések rendszerezése (a történelmi múlt, a hagyományok, az infrastruktúra, a szaktudás szerepe a nagytáj gazdasági életében); • A Szigetköz környezeti problémáinak bemutatása forráskereséssel és forrásfeldolgozással.
32.	A Nyugati-peremvidék (Alpokalja) és a Dunántúli-domb- és hegyvidék jellemző természetföldrajzi és társadalmi-gazdasági képe.	<ul style="list-style-type: none"> • A Nyugati-peremvidék és a Dunántúli-domb- és hegyvidék fekvésének, tájainak, földrajzi jellemzőinek leolvasása domborzati és tematikus térképekről. Logikai térképolvasás; • Képelemzés és tematikus térképelemzés (a természeti adottságok és településtípusok kapcsolata); • A hegységek tagjainak csoportosítása tematikus térképekről (pl. kőzetanyag, szerkezet, ásványkincs) leolvasott információk alapján.
33.	A Dunántúli-középhegyvidék és az Északi-középhegység	<ul style="list-style-type: none"> • A két nagytáj természet- és társadalomföldrajzi jellemzőinek összehasonlítása táblázatban; • A gazdasági szerkezetváltás bemutatása adatsorok

	természetföldrajzi és társadalmi-gazdasági jellemzői.	összehasonlításával; <ul style="list-style-type: none"> • A gazdasági szerkezetváltás következményeinek bemutatása rendszerező vázlatban.
34.	Magyarország nagyrégióinak jellegzetességei.	<ul style="list-style-type: none"> • A régiók elkülönítése kontúrtérképen; • Kiselőadás a hazai és az európai uniós régiók kialakítás és működése közötti különbségekről; • A nagyrégiók összehasonlítása adatsorokból (mutatók) szerzett információk alapján; • Képfelismerés a nagyrégiók és a főváros jellegzetességeiről; • Példák gyűjtése a nagyrégióon belüli és a nagyrégiók közötti együttműködésekre; • Budapest településszerkezetét és a Budapesti agglomeráció felépítését bemutató ábra elemzése.
35.	Hazánk környezeti állapota.	<ul style="list-style-type: none"> • Környezeti állapot értékelése tematikus térképekről, légi- és űrfelvételekről, egyéb képekről, adatsorokból szerzett információk alapján; • A nemzeti parkok, világörökségi területek felismerése térképen, megnevezése kontúrtérképen; • A nagyvárosokban jellemző környezeti ártalmak összegyűjtése forráselemzés alapján; • A témához kapcsolódó információszerzés CD-ROM-okról; • Kiselőadás a környezetvédelem hazai elveiről példák alapján; • Adat- és ténygyűjtés a környezet védelmében tett magyarországi intézkedésekről.
36.	Topográfiai gyakorlatok – Magyarország. Feleletalkotásos feladatok megoldási technikái.	<ul style="list-style-type: none"> • Írásbeli feladatlap topográfiai feladatainak megoldása; • Feleletalkotásos feladatok megoldása.
37.	Magyarország földrajzának összefoglalása.	<ul style="list-style-type: none"> • Rendszerező vázlatkészítés; • Különböző feladattípusokat tartalmazó összefoglaló feladatsor megoldása.
38.	A népesség számbeli alakulása, összetétele, területi eloszlása a Földön.	<ul style="list-style-type: none"> • Demográfiai folyamatokat bemutató ábrák, grafikonok és adatsorok elemzése; • Szemelvények, cikkek elemzése a népességszámmal és a népesség-összetétellel kapcsolatban; • A népesedési szakaszok és a korfa alakja közötti összefüggés bizonyítása; • Népességgel kapcsolatos tematikus térképek (pl. népsűrűség, emberfajták) tartalmának összevetése, a közöttük lévő kapcsolatok megkeresése; • A népsűrűséggel és a természetes szaporodással kapcsolatos számítási feladatok megoldása; • A foglalkozási átrétegződés bemutatása adatok, ábrák segítségével; • Szemelvények elemzése a népesség térbeli mozgásáról;
39.	A települések földrajzi	<ul style="list-style-type: none"> • A települések csoportosítása különböző, megadott szempontok szerint; • A településtípusok szerepének ártérkelődésével kapcsolatos adatok, szemelvények elemzése;

	jellemzői a világban 1.	<ul style="list-style-type: none"> • A szerepkör, alaprajz és arculat kapcsolatának bizonyítása képek, ábrák alapján; • A falvak összehasonlítása földrajzi szempontok szerint; • Példák gyűjtése eltérő szerepkörű falvakra; • Kiselőadás, vita a tanyák átalakuló szerepéről.
40.	A települések földrajzi jellemzői a világban 2.	<ul style="list-style-type: none"> • A várostípusok és a városszerkezet jellemzőinek felismerése ábrákon, képeken, leírásokban, térkép-vázlatokon; • A városodás és a városiasodás folyamatának összehasonlítása, magyarázata; • A város és vonzáskörzete kapcsolatának bemutatása példákon. Példák gyűjtése eltérő szerepkörű városokra, a városba áramlás eltérő okaira; • A földrajzi övezetesség és a település kép, építkezési mód összefüggésének bemutatása ábrák, képek alapján; • Vita a nagyvárosi élet előnyeiről és hátrányairól; • Különböző típusú és funkciójú települések önálló tervezése és modellezése.
41.	A rajzos feladatok megoldási technikái.	<ul style="list-style-type: none"> • A feladattípus megoldásának gyakorlása a népesség és a településföldrajzi témához kapcsolódóan.
42.	A világgazdaság jellemzői, szerkezete. A gazdasági fejlettség területi különbségei.	<ul style="list-style-type: none"> • A gazdaság ágazati felépítését bemutató vázlatrajz készítése; • A gazdasági fejlettség területi különbségeinek bemutatása adatsorok, tematikus térképek elemzésével; • Fejlett és kevésbé fejlett térségek, országok megnevezése; • Az országok besorolása gazdasági fejlettségük alapján több mutató felhasználásával; • Aktualitások gyűjtése a témához kapcsolódóan.
43.	A világgazdasági pólusok szerepe a világgazdaságban, vezető országaik.	<ul style="list-style-type: none"> • Adatsorok, diagramok segítségével a pólusok világgazdasági szerepének, területi átrendeződésének bemutatása; • A centrum és periféria országok jellemzőinek összehasonlítása adatsorok, szemelvények, tematikus térképek alapján; • A világgazdaság vezető országainak leolvasása térképen, bejelölése kontúrtérképen.
44.	A világgazdaságban peremhelyzetben lévő országok szerepe a világgazdaságban.	<ul style="list-style-type: none"> • Példák keresése az eltérő fejlettségű periféria-országok felzárkózásának lehetőségeire; • A világgazdaságban peremhelyzetben lévő országainak leolvasása térképen, bejelölése kontúrtérképen.
45.	Az egyedi szerepkörű országok, országcsoportok és jelentőségük a világgazdaságban.	<ul style="list-style-type: none"> • A társadalmi-gazdasági sajátosságok bemutatása adatsorok, képek, szemelvények segítségével; • Önálló gyűjtőmunka az egyedi szerepkörök típusaira és jellemzőik bemutatására; • Aktualitások gyűjtése az adóparadicsomokról.
46.	A világgazdaság működése.	<ul style="list-style-type: none"> • Vázlat készítése a világgazdaság fő összetevőinek és működésének bemutatására; • A világgazdaság működését bemutató ábra elemzése; • Sematikus vázlatára készítése a piacgazdaság működéséről; • A piacgazdaság és a tervgazdaság összehasonlítása.
		<ul style="list-style-type: none"> • A globalizáció jellegzetességeinek és következményeinek bemutatása konkrét példákon; • A multinacionális vállalatok szerveződési elvének

47.	A globalizáció. A multinacionális vállalatok.	<p>bemutatása ábraelemzéssel;</p> <ul style="list-style-type: none"> • A multinacionális vállalatok működésének bemutatása vállalatok példáján; • Példák gyűjtése hazánkban tevékenykedő multinacionális vállalatokra; • Aktualitások és adatok gyűjtése a témához kapcsolódóan, a globalizáció jellegzetességeinek kiemelése; • Vita a globalizáció előnyeiről és hátrányairól.
48.	A világkereskedelem fő irányai, áruszerkezete, a benne résztvevő főbb országok.	<ul style="list-style-type: none"> • A világkereskedelem főbb irányainak, árucsoportjainak és országainak bemutatása adatok, adatsorok, tematikus térképek elemzésével; • Vázlatára elemzése a nemzetközi munkamegosztás és a világkereskedelem kialakulásáról; • Példák gyűjtése a világpiactól való különböző függőségekre; • Vázlat készítése az európai integrációs folyamatról; • Az áruszerkezet átalakulásának bizonyítása adatok alapján, • A világkereskedelem jellegzetességeinek bemutatása; • Aktualitások gyűjtése a témához kapcsolódóan.
49-50.	A mezőgazdaság termelési típusai. A világ élelmiszergazdasága.	<ul style="list-style-type: none"> • A mezőgazdasági termelők és fogyasztók földrajzi elhelyezkedésének összehasonlítása tematikus térképek, adatsorok felhasználásával; • Példák gyűjtése a termelési mód és a társadalmi-gazdasági fejlettség összefüggéseire; • Az élelmiszertermelés övenként, területenként eltérő lehetőségeinek, a mezőgazdasági termelés módjainak összehasonlítása; • Az élelmiszergazdasággal kapcsolatos tematikus térképek olvasása, adatsorok értelmezése, az ábrázolt összefüggések feltárása; • Kiselőadás a táplálkozási szokásokról a vallás, a társadalmi hagyományok és az életmód szerepe alapján; • Példák gyűjtése az élelmiszergazdaság okozta környezeti problémákra.
51.	A világ energiagazdasága.	<ul style="list-style-type: none"> • Az energiagazdasággal kapcsolatos tematikus térképek olvasása, adatsorok értelmezése, az összefüggések feltárása; • A kőolajválság eltérő gazdasági hatásainak bemutatása szemelvények alapján; • Példák gyűjtése az energiagazdaság okozta környezeti problémákra és azok megoldási lehetőségeire; • Vita a környezetkímélő energiatermelés és felhasználás lehetőségeiről
52.	A világ iparának átalakulása.	<ul style="list-style-type: none"> • Az ipar szerepének és jelentőségének bemutatása adatsorok, diagramok alapján; • Az ipartelepítő tényezők csoportosítása, szerepük történeti változásának bemutatása iparágak és iparvidékek példáján; • A beszállítói, az alapanyaggyártó és a feldolgozó-összeszerelő szerepkör bemutatása példák alapján; • Különböző ipari körzetek megnevezése és jellemzése térkép segítségével; • Kiselőadás az ipari és a technológiai parkok szerepéről, az ipar

		környezetet károsító hatásairól.
53.	A harmadik és a negyedik szektor szerepe a társadalmi-gazdasági életben.	<ul style="list-style-type: none"> • A harmadik és a negyedik szektor szerepének és jelentőségének bemutatása adatsorok, diagramok, szemelvények alapján; • Tematikus térképek elemzése a közlekedés és áruszállítás területi jellegzetességeiről; • Különbőféle szolgáltatások (kiemelten a hírközlés) fontosságának igazolása példákkal a társadalmi-gazdasági életében; • Az infrastruktúra és az életminőség kapcsolatának bemutatása szemelvények, adatsorok alapján.
54.	A működőtőke és a pénz világa.	<ul style="list-style-type: none"> • Az inflációt csökkentő és növelő tényezők bemutatása példákkal; • Az adósságválság kialakulásának és következményeinek magyarázata; • Adatsorok, aktuális szemelvények gyűjtése és elemzése a témához kapcsolódóan.
55.	A világgazdasági tendenciák összefoglalása.	<ul style="list-style-type: none"> • Rendszerező vázlat készítése, folyamatábrák elemzése; • Adatok gyűjtése és ábrázolása; • Aktuális hírek, információk feldolgozása.
56.	Adatelemzési és adatfeldolgozási technikák. Ábraelemzési feladatok megoldási technikái.	<ul style="list-style-type: none"> • Az adat- és ábraelemzési képességek fejlesztése a témához kapcsolódó feladatok megoldása során.
57-58.	A népesség, a termelés és a fogyasztás növekedésének földrajzi következményei.	<ul style="list-style-type: none"> • Adatsorok, diagramok és tematikus térképek elemzése; • A túlnépesedéssel kapcsolatos szemelvények gyűjtése és elemzése; • A termelés és a fogyasztás területi ellentmondásainak bemutatása adatok segítségével; • Az életminőség jellemzésére alkalmas mutatók gyűjtése és értékelése, területi különbségek bemutatása; • A túlnépesedés és a túlfogyasztás környezeti következményeinek bemutatása konkrét példákon; • A népességvándorlás okozta problémák bemutatása források felhasználásával.
59.	A környezeti válság kialakulása és globalizálódása.	<ul style="list-style-type: none"> • A globális problémák felismerése hírekben, jelenségekben; • Példák gyűjtése a globális válságproblémák lehetséges megoldásaira; • A nyersanyag- és energiahiány, az ivóvízellátás, mint globális probléma bemutatása adatsorok, példák felhasználásával; • A földrajzi környezet társadalmi tevékenységek hatására bekövetkezett változásainak bemutatása konkrét példákon.
60.	Nemzetközi összefogás a környezetvédelemben.	<ul style="list-style-type: none"> • Kiselőadás a nemzetközi szervezetekről és fő tevékenységeikről; • A nemzetközi összefogás szükségességének alátámasztása példák alapján, esetelemzéssel; • A fenntartható fejlődés elméletének és lehetőségeinek értelmezése szemelvények, aktualitások alapján;

		<ul style="list-style-type: none"> • A nemzetközi környezetvédelmi egyezményekben elfogadott megállapodások, ajánlások értelmezése dokumentumok alapján.
61.	Összefoglalás: A környezeti feltételek változása.	<ul style="list-style-type: none"> • Rendszerező vázlat készítése, folyamatábrák elemzése; • Adatok gyűjtése és ábrázolása, esetelemzés; • Aktuális hírek, információk feldolgozása.
62.	Topográfia gyakorlatok a követelményrendszerhez kapcsolódóan.	<ul style="list-style-type: none"> • Különböző tartalmú és típusú topográfiai feladatok megoldása.
63.	Az írásbeli feladatok megoldása.	<ul style="list-style-type: none"> • A vizsga követelményekre épülő gyakorló feladatsor megoldása.
64.	A szóbeli feleletek felépítése.	<ul style="list-style-type: none"> • Vázlatkészítés a tételek kidolgozásához; • Időbeosztás fontosságának felismertetése; • A vizsgahelyzet gyakorlása rövid felelteken.

7.3. Segédanyagok jegyzéke